

G A I A

S A J T Ó S Z E M L E

2003. április

XXI. évf., 391. szám

SZERKESZTŐSÉGI

A tizedik szám befejezésével átadom a Gaia Sajtószemle szerkesztési munkáját. Április végével, polgári szolgálati időm lejártával az ETK tehát új polgári szolgálatost keres a szerkesztési feladatok ellátására. Érdeklődni, jelentkezni Balogh Emesénél lehet (kortars@hugo.zpok.hu).

Bukta Csaba szerkesztő

NÉPSZAVAZÁS

Borúlátó ünneprontás

(Gondolatok 2003 április 13.-án)

Lelkiismeretünk tiszta lehet, mert néhányan, tárgyilagosan vagy szenvedélyesen, igyekeztünk tenni valamit, hogy legalább elgondolkoztassunk, kételyeket ébresszünk, vagy tudatosítsuk a NEM szükségességét. Hiába. Győzött a pénz hatalom agymosása, s egyesek azon ravasz érvelése, hogy a távolmaradás erkölcsileg helyes. ElősegítHETTE az igenek magas arányát a számlálás ellenőrizetlensége, az EU-kritikusok távoltartása a számlálóbizottságtól.

A fenntartható fejlődést és növekedést emlegető, s a megállíthatatlan hanyatlás útján járó világ számára Magyarország már nem jelent akadályt. Megszűnik nemzeti létünk, átmeneti, rövid függetlenségünk, a „kicsi-a-szép” reménységünk. Hosszú időszakokra eljön a Vaspata uralma. A szolgák sorába léptünk.

Szolgáljuk a nemzetekfelettieket, hogy növelni tudják rövidlejárató hasznukat. Szolgáljuk a halálkereskedőket, a gigantikus növekedést, a természetrombolást. Egyre gyorsabban rohanunk a szakadék felé, tudattalanul, akár Dürrenmatt alagútbeli vonatának utasai, akik később ébredtek rá, hogy zuhannak.

Ültessünk-e azért még almafacsemetét szegény unokáinknak?

György Lajos

Hírek	4761
HÁBORÚ	
A föld barátai, a háború ellenfelei	4762
KÖRNYEZET	
Tibori Szabó Zoltán: A halottak elköltöznek az arany útjából	4765
Csányi József: A parlagfűirtási hisztéria ellentmondásai	4766
MÉDIA	
Környezetvédelem a televízióban	4768
NÉPSZAVAZÁS	
Borúlátó ünneprontás	4760
Plakátok a fővárosban	4768
Kommentár	4769
Beleözölünk?	4770
KÖNYVISMERTETŐ	
R. Várkonyi Ágnes és Kósa László Európa híres kertje (Történelmi ökológia tanulmányok Magyarországról)	4771
TÖRTÉNETEK	
György Ottília: Oroszlánok	4771

H Í R E K

Helyreigazítás - Előző számunkban sajnos nem a végleges formában jelent meg az "Állásfoglalás a Rábáról". Az alábbiakban közöljük a Környezet- és Természetvédő Társadalmi Szervezetek XIII. Országos Találkozóján elfogadott végleges szöveget:

Állásfoglalás a Rábáról

A Rába egyik legértékesebb ökológiai folyosónk. Ezért a folyót teljes hosszában - egykori árterei, mellékvizeinek értékes, újraéleszthető környezetével együtt - a természetvédelem eszközeivel is meg kell őrizni. Kezdeményezzük a védettségi eljárás haladéktalan megindítását. A Rába természeti értékeinek arányos védelmét csak a nemzeti park és/vagy a bioszféra rezervátum kategória biztosíthatja. A Rába Nemzeti Park legyen az első, amelyet a társadalmi szervezetek bevonásával működtetnek. Az élővizek problémáit saját vízgyűjtőterületükön belül kell megoldani. Tiltakozunk a Rába illetve más folyók vízének Balatonba vezetése ellen!

*Környezet- és Természetvédelmi Társadalmi Szervezetek Országos Találkozója
Szombathely, 2003. március 9.*

A Liget áprilisi számának tartalmából - Beszélgetés Szesztay Károllyal, az ENSZ hidrológus szakértőjével - Szvetelszky Zsuzsanna a biológiai inváziókról - a Védegylet állásfoglalása hazánk uniós csatlakozásáról és még jó néhány további érdekes írás.

A folyóirat kapható a nagyobb újságárusoknál, valamint többek között az Írók Könyvesboltjában, az Osiris Könyvesházban, a Cartafilus Könyvesboltban és a Nyitott Műhely Zöld Könyvesboltjában, illetve megrendelhető a szerkesztőség címén.

*Liget - irodalmi és ökológiai folyóirat
1122 Kissvábhegyi út 4.
drótposta: liget@grafium.hu
honlap: <http://liget.grafium.hu>*

Ásványvíz üvegben - A Kaiser's áruházak április 3-tól ismét árusítják az 1 literes üveges, betétdíjas Theodora ásványvizet 79.-Ft + üveg fogyasztói áron. A belistázás ideiglenes jellegű, mert mint azt Berki Viktor igazgató Dr. Illés Zoltán környezetvédelmi bizottsági alelnök úrnak írott levelében kifejtette, a termék átlagos forgalma hetente és áruházanként nem volt több, mint 12 db. Berki úr úgy véli, a vásárlók értékítéletén múlik, mi maradhat választékban és mi nem. 3 hónapig még árusítják az üveges ásványvizet, de ha a forgalma nem nő, végleg megszüntetik. Ezért kérünk mindenkit, aki környezetvédő és ásványvizet fogyaszt, hogy a következő 3 hónapban ne másol és más ásványvizet vegyen, csak a Kaiser'sban és csak a Theodorát. Természetesen a termék kereskedelmi forgalomban tartásához tartós vásárlási kedv szükséges, de most a legfontosabb a 3 hónapos forgalomnövelés.

Az internet feketébe öltözik - A háborúellenes akciók új formája az interneten terjed. Az ATTAC globalizációkritikus szervezet belga csoportja vetette fel az ötletet: váltson feketére minden oldal tiltakozva az amerikai támadás ellen. A fekete szín jelképes gyász a diplomácia kudarcá feletti fájdalomban, érvel a belga tagszervezetet, és hozzáteszi: fekete helyett mindenki használhatja a kultúrájában a gyászt kifejező színt. Az ATTAC-Belgium honlapján egy programot tett közzé, melynek segítségével a fekete színre váltás könnyen megoldható.

*NOL . 2003. március 21.
<http://www.nol.hu/Default.asp?DocCollID=101336&DocID=93132#93132>*

HuMuSz új helyen - A HuMuSz új helyre költözött.
A Humusz-ház címe: 1111 Budapest, XI. kerület Saru utca 11. (A Möricz Zsigmond körtértől egy megálló a 6-os villamossal.) A szervezet telefon és faxszáma nem változott: (1)386-2648)

Nyelvvédő pályázat üzletnevekre - Az Anyanyelvapolók Szövetsége versenyt hirdetett folyóiratában ötletes üzlet- és cégelnevezések terén. Az Édes Anyanyelvünk legutóbbi (2003. februári) számában olvashatjuk a tavalyi díjazottak neveit. Az "Írókéz" papírbolt, az "Angolra Hangolva" nyelviskola, az "IdeSüss" látványpékség, vagy a "SzemPont" szemüvegszalonnem égbekiáltóan fantáziadús elnevezését olvasva az idej verseny sem tűnik túl élesnek. Pedig egy ötletes, humoros cégér sokat ér. Különösen most érdemes foglalkozni ezzel, hiszen a 2003. január elsején életbe lépett "nyelvtörvény" szerint az üzletek feliratait magyar nyelven is meg kell jeleníteni. Tehát adjunk ötleteket, a díjazásra érdemes üzletek nevét és címét pedig szeptember 30-ig írjuk meg a d.szekeres@elender.hu drótpostacímre!

EU - Az EU Integráció Hírlevél márciusi számának tartalmából: Elősegíti-e az EU-csatlakozás a fenntartható fejlődés megvalósulását hazánkban? - Életbe lépett a Nizzai Szerződés - Kritikus szemmel a csatlakozás környezetvédelmi következményeiről - Az Unió környezetpolitikája és a fenntarthatóság - Kártérítési kereset a környezeti felelősségről szóló irányelv vitájának előestéjén - Várható-e változás az ököcímkézés terén a csatlakozás után? - Mire számíthat a hazai agrárágazat a csatlakozás után? - Beleözöndülünk? - Belépődíj - Gazdasági aggályokat vet fel az EU-bővítés - Málta IGEN-t mondott - Bemutatóanyag a bővítésről - Mit tanulhatunk a finnektől a bővítés tekintetében?

*A hírlevél elektronikus változata elolvasható az MTVSZ honlapján:
<http://www.mtvsz.hu/main.php?c=eu/au-integracio-hirlevel.htm#200303>*

HÁBORÚ

A föld barátai, a háború ellenfelei

A Föld Barátai Anglia-Wales-Észak-Írország (FoE EWNI) háttér tanulmánya az Irak elleni háború környezetre gyakorolt hatásáról, valamint az olaj és a háború kapcsolatáról.

forrás:

<http://www.indymedia.hu/cikk.shtml?x=7889>

OLAJ ÉS ÉGHAJLAT

Az Egyesült Államok és Nagy Britannia háborúra készül Irak ellen. A küszöbön álló akció célja a már létező iraki fegyverkészletek elpusztítása, illetve annak megakadályozása, hogy Szaddam Husszein további "tömegpusztító fegyvereket" állítson elő. Számos elemző egybehangzó véleménye szerint azonban az Egyesült Államok valódi célja, hogy saját ellenőrzése alá vonja az iraki olajmezőket. Az események alakulását alapvetően meghatározza majd az iraki olaj sorsa: kihez kerül, ki húz belőle hasznot. Mindez a kőolaj világpiaci árában is tükröződni fog, így abban is, hogy folytatódik-e a nagymértékű kőolaj-fogyasztás, vagy ehelyett a beruházók figyelme az éghajlatot kímélő, energiatakarékos, és megújuló energiaforrásokra épülő technológiák felé fordul.

A környezeti szempontból rendkívül ártalmas üvegházhatású gázok kibocsátásának elsődleges oka a fosszilis tüzelőanyagok elégetése. Irak rendelkezik a világ második legnagyobb bizonyított kőolajtartalékával, amely körülbelül 112 milliárd hordónyi olajat jelent. Ehhez további 220 milliárd hordó valószínűsíthető, vagy lehetséges lelőhelyekből származó olaj járul, de nem szabad elfelejtenünk a hatalmas, feltáratlan iraki olajmezőkről sem. (az USA Energiainformációs Hivatala: Rövid elemzés Irakról). Mindez a világ teljes kőolajkészletének 10%-a. Az iraki olaj kitermelése az egyik legolcsóbb a világon, mindössze \$1 hordónként (az USA-ban, illetve Észak Koreában \$4, Szaúd-Arábiában pedig \$2,5); másik előnye, hogy kéntartalma is csábítóan alacsony.

A jelenlegi kitermelés mértéke igen alacsony. Irak infrastruktúrájának jó része romokban hever; a túlszivattyúzás, az elviesedés, vagy az árvíz miatt számos kút használhatatlan; a legtöbb csővezeték és berendezés állapota meglehetősen lehangoló. Szakértők szerint évi 1 milliárd hordó kitermelése tekinthető "fenntarthatónak", ami a jelenlegi kitermelés mindössze 25%-os növelését jelentené.

Ezzel szemben Irak területén 417 új kút megnyitását tervezik. Bizony jól jönne ez valakinek. Amennyiben Szaddam Husszein hatalmon marad, az olaj nagy része orosz, kínai, iraki és román vállalatok kezébe kerül. Egyes kommentátorok úgy vélik, hogy 20 milliárd dolláros beruházással öt éven belül évente akár 2,5-3 milliárd hordós kitermelést is el lehetne érni. Sőt, ez még tovább is növekedhet, hiszen Irak 70 bizonyítottan létező olajmezőjéből 55 még mindig feltáratlan.

Colin Powell amerikai külügyminiszter szerint Irak megtámadása esetén "az iraki olaj felett az iraki nép rendelkezne". Ám arról, hogy kihez folyik az olaj kitermeléséből származó bevétel, és hogy a kitermelt kőolajat hova szállítják, a külügyminiszter nem beszélt

Az ENSZ szankciók ellenére a közelmúltban Irak, kőolaj-kitermelésének fejlesztése érdekében, számos szerződést kötött, melyekben elsősorban francia és orosz vállalatok voltak érdekelték. Ezek közül a jelentősebbek a TotalFinaElf; az orosz Lukoil, a Zarubezneft és a Masinoimport; a Kínai Állami Olajipari Vállalat és az Eni. Szaddam Husszein hatalmának megdöntésével mindez meghiúsulna.

Sem amerikai, sem brit olajcégek (a Shell kivételével) nem kötöttek ilyen szerződéseket Irakkal. 1998-ban Kenneth Derr a Chevron vezérigazgatója még az iraki olajpiac meghódítására lelkesített (Paul J (2002) Irak: küzdelem az olajért). Nem véletlen tehát, hogy Franciaország és Oroszország aggodalommal szemléli, amint az amerikaiak az iraki ellenállókkal folytatott tárgyalásokon a megkötött szerződéseket sutba vágva próbálnak előnyöket kicsikarni az amerikai olajcégek számára. John Browne, a BP-Amoco vezérigazgatója attól tart, hogy az Egyesült Államok a háború befejeztével teljesen kimeríti az iraki kőolajforrásokat.

A Deutsche Bank egy közelmúltban napvilágot látott jelentése szerint (A bagdadi bazár: olajkincs Irakban 2002. okt. 21.) súlyos érdekellentét alakulhat ki az ENSZ Biztonsági Tanácsának állandó tagjai között az iraki háború gazdasági vonatkozásainak kérdésében. Az iraki rezsim leváltása az angol és amerikai olajcégek érdekeit szolgálja, míg az orosz, francia és kínai vállalatok inkább a békés rendezés hívei.

Mivel az amerikai gazdaság kórosan olajfüggő, érthető, hogy az amerikai nemzeti érdek szempontjából hűsbavágó kérdésről van szó. (...) Az Egyesült Államokban felhasznált kőolajnak ma több mint fele importból származik, de 2020-ra ez az arány elérheti a 2/3-ot. Amennyiben az Egyesült Államoknak sikerül ellenőrzése alá vonni a 417 új iraki olajkutató, vagy legalábbis azok többségét, a teljes iraki kitermeléssel kiegészült kőolajkészlet bőségesen kielégítenék az emelkedő amerikai szükségleteket.

Két héttel megválasztása után George Bush amerikai elnök felkérte Dick Cheney alelnököt, hogy dolgozza át az Egyesült Államok energiapolitikáját. Dick Cheneynek, a jelenlegi kormány számos tagjával - Condolezza Rice nemzetbiztonsági tanácsadóval, illetve a kabinet két másik tagjával.-együtt komoly kőolaj- és gázipari kötődései vannak. Nem meglepő tehát, hogy 2001 májusában az alelnök jelentésében a következő végkövetkeztetést olvassuk: "az energiabiztonságot az Egyesült Államok kereskedelem- és külpolitikájának legfőbb célkitűzésévé kell tenni". A jelentés készítői átfogó stratégiát dolgoztak ki az USA energiabiztonságának növelésére, ezenkívül részletes javaslatokat fogalmaztak meg csaknem valamennyi olajtermelő régió számára. Az előrejelzések szerint 2020-ra a világ kőolajtermelésének fele-2/3-a a Közel-Keletről származik. Ez utóbbi a jövőben is "kulcsszerepet játszik az Egyesült Államok érdekeinek

érvényesítésében", továbbra is olyan terület marad, amelyet "az amerikai nemzetközi energiapolitika megkülönböztetett figyelme övez."

2001-ben Tony Blair is elrendelte országa energiapolitikájának újragondolását. Az intézkedés nyomán született dokumentumból megtudjuk, hogy "az Egyesült Királyság a jövőben kénytelen lesz megnövelni a külföldről behozott kőolaj és földgáz mennyiségét", illetve, hogy "mivel a brit gazdaság egyre inkább ki lesz szolgáltatva az európai és más külföldi piacok változásainak, az energiaszükséglet és a külpolitika integrációjára van szükség". 2003 januárjában a brit nagykövetségek magas rangú tisztviselőinek adott tájékoztatóján Jack Straw brit külügyminiszter megnevezte Nagy-Britannia külpolitikájának 7 stratégiai célkitűzését, melyek között a "brit és külföldi energiaszükségletek biztosítása" a hatodik helyen szerepelt.

Durva leegyszerűsítés lenne azt mondani, hogy a készülő második Öböl-háború "kizárólag az olajról szól", hiszen számos bel- és külpolitikai szempont is szerepet játszik benne. Az mindenesetre világos, hogy az olajlelőhelyek biztosítása, és az energiabiztonság az amerikai külpolitika fő mozgatórugói. Az amerikai gazdaság káros olajfüggése eltorzítja a kormány külpolitikáját, minek köszönhetően az Egyesült Államok képtelen higgadtan kezelni a Venezuelában, vagy a Szaúd-Arábiában felmerülő problémákat, ezzel pedig nemcsak bolygónk éghajlatát, hanem a globális biztonságot és békét is veszélyezteti.

Soha nem volt ennyire égető, hogy az Egyesült Államok és az egész világ véget vessen a fosszilis tüzelőanyagok uralmának. Bush elnök súlyos politikai hibát követett el, amikor új energiapolitikát dolgozott ki, majd, mint a csukott szemmel vezető sofőr - padlógázzal és lenyűgöző magabiztosságot mutatva - rossz irányba indult el. Ennek várható következményei: egy második Öböl-háború, nemzetközi válság, egyszóval teljes káosz.

AZ IRAKI HÁBORÚ KÖRNYEZETRE GYAKOROLT HATÁSA

Eddig keveset hallottunk az esetleges Irak elleni támadás környezetre és társadalomra gyakorolt hatásairól. Mielőtt azonban a háborút megindító végső döntés megszületne, érdemes röviden kitérnünk annak potenciális környezeti, társadalmi, és a civil lakosságot érintő következményeinek gyakorlati és morális aspektusaira. Sem a brit, sem az amerikai kormány nem tett nyilvános erőfeszítést a kockázatok felmérésére, illetve nem adott kellő magyarázatot arra, hogy a támadás pozitív hatásai mellett miért törpülnek el annak negatív következményei.

Természetesen egy háború eseményeit lehetetlen előre megjósolni. Senki nem tudja bizonyosan, hogy hosszú, vagy rövid lesz, hogy az amerikaiak könnyen, vagy csak nagy véráldozat árán érik el katonai céljaikat. A kockázatok felmérése éppen ezért nem könnyű feladat, és még a legjobb esetben is csupán fogódzópontul szolgálhat. Ajánlatos azonban visszatekinteni az 1991-es Öböl-háborúra, és megvizsgálni a konfliktus során keletkezett károkat.

Először is, az ipari és katonai létesítmények (például hadi üzemek, kőolaj-finomítók) bombázása súlyos vegyianyag-szennyezéshez vezet. Az ENSZ Környezetvédelmi Programjának jelentése szerint a koszovói-háború során a katonai akciók általánosságban

véve nem vezettek "ökológiai katasztrófához", ám a terület egyes pontjain "a légi támadások nyomán felszabaduló a veszélyes vegyi anyagok az emberi életet és a vízi élővilágot komolyan veszélyeztető környezetszennyezést okoztak".

A brit kormány megnevezett négy olyan helyszínt, ahol meggyőződése szerint Irak vegyi és biológiai anyagokat állít elő. Feltételezhető, hogy ezek lesznek a bombatámadások első célpontjai.

Az 1991-es Öböl-háború a kuvaiti olajipar csaknem teljes pusztulását okozta. Az iraki csapatok több mint 700 olajkutat megsemmisítettek, 60 millió hordó olaj kiöntésre került. Nem csoda, hogy a talaj még 1998-ban is igen erősen szennyezett volt.

Irak édesvízkészletének 40%-a a mai napig szennyezett. További 10 millió hordónyi olaj a Vörös-tengerbe került, ami gyakorlatilag elpusztította a partvidék mintegy 1500 km-es szakaszát. Az ezt követő tisztítási munkálatok 700 millió dollárt emésztettek fel.

Az olajkutat 9 hónapig égtek, ezalatt a levegő átlaghőmérséklete, a napsugárzást gátló állandó füst miatt, 10 C-kal csökkent. A környezetet ért kárt 40 millió dollárra becsülik. A súlyos légszennyezés okozta elhalálozások számát 1000-re becsülik. Mivel Irak rendelkezik a világ második legnagyobb olajkészletével, egy újabb Öböl-háború esetén az olajlétesítmények megsemmisítése beláthatatlan környezeti károsodást eredményezhet.

Az 1991-es háború másik káros következménye a kuvaiti szennyvíztisztító telepek lebombázása volt, minek következtében több mint 50 000 m³; tisztítatlan szennyvíz ömlött a Kuvaiti-öbölbe.

Másodszor, az Irak ellen bevetendő fegyverek némelyike erősen környezetszennyező hatású. Ebből a szempontból leginkább az elszegényített uránt tartalmazó lövedékektől kell tartanunk.

Az elszegényített urán rendkívül nagy sűrűségű, és olyan lövedékekben használatos, amelyek akár páncélzaton, akár megerősített bunkerek, vagy hasonló célpontok falán is képesek behatolni. A lövedék felrobbanását követően szilánkokra hullik, a keletkező füsttel pedig uránoxid kerül a levegőbe. Egyes becslések szerint az első Öböl-háborúban a szövetséges csapatok 290-800 tonna legyengített uránt vetettek be. A szennyezés okozta károk enyhítése során a szennyezett talajt el kell távolítani, majd radioaktív hulladékként kell kezelni. Az esetleges iraki háborúban több ezer hektár földterületet érhet szennyeződés. Már 200 hektárnyi lőtér megtisztítása is 4-5 milliárd dollárba kerül az USA-ban.

A brit Atomenergia Hivatal titkos, ám később kiszivárogtatott "fenyegető dokumentuma" szerint csupán 50 tonna legyengített uránium belégzése további félmillió rákos megbetegedést okozhat a kuvaiti-háborút követő évtizedekben (a számítások alapjául a Nemzetközi Radiológiai Védelmi Bizottság kockázatelemzése szolgált). Köztudott, hogy a elszegényített urán belégzése vesebántalmakat, tüdő- és csonttráktot, légzőszervi megbetegedést, központi idegrendszeri rendellenességet, a kromoszómák károsodását és különböző születési rendellenességeket okoz.

Harmadszor, egy újabb háború veszélyeztetné a régió biológiai sokféleségét. A térség biológiai sokféleségéről kevés adatunk van. Keveset tudunk az itt élő hal-, kétéltű- és hüllőfajokról, ugyanis 1979 óta nem készült ilyen jellegű felmérés. Irak vizes

élőhelyei ellenben világszerte ismertek gazdag vízi világukról, különösen a vízimadarokról. Ezek közül 33 terület szerepel azon az 1993-ban készült ideiglenes listán, amely a Közel-Kelet nemzetközileg elismert vízi élőhelyeit sorolja fel. Legalább nyolc Irakban található emlős és madárfaj szerepel az IUCN fenyegetett állatfajokat számba vevő, úgynevezett vörös listáján, ezenkívül a terület fontos gyülekező és áttelelő helyként szolgál több mint hatvan vízi- és kilenc ragadozómadár-faj számára. Kulturális jelentősége is óriási, hiszen a Ma'dan mocsári arab törzs tagjai immár 5000 éve laktak itt.

Más fajok is súlyos veszélybe kerülhetnek. A Globális Környezeti Alap (Global Environment Facility) szerint a Perzsa-öböl és az Ománi-öböl térsége, az itt található sekély és meleg víznek köszönhetően "a tengeri teknős egyik legfontosabb élőhelye..., amely egyben döntő szerepet játszik az Indiai és a Csendes-óceán észak-nyugati vidékén élő tengeri teknős populációk fenntartásában". A világ hét tengeri teknősfaja közül öt ezen a területen őshonos; mind az öt veszélyeztetett fajnak minősül.

Az 1991-es Öböl-háborúban az égő olaj melléktermékeként olyan anyagok kerültek a víz felszíni rétegeibe, melyek mérgező hatással voltak a planktonra és a tengeri élő szervezetek lárvaállományára. A tengervíz hőmérséklete csökkent, ennek végzetes hatásait a World Conservation Monitoring Centre állítása szerint leginkább a madarak és a tengeri állatok (vidra, tengeri tehén) érezték. A háború utáni időszak különösen megviselte a fűrészes garnélarák lelőhelyeit. 1991 és 1992 között a száud-arábiai vizekben található garnélarák biomasszája a háború előtti érték kevesebb, mint tizedére esett vissza, a teljes tengeri biomassza pedig mintegy negyedére zsugorodott. A kifogott garnélarák mennyisége a Bahraini vizeken 50%-kal esett vissza.

Természetesen a háború élővilágra gyakorolt hatásának vizsgálatakor nem hagyhatjuk szó nélkül a lehető legrosszabb eshetőséget: a várható civil áldozatok, sebesültek, eltűntek és gyászolók tömegeit. A környezetvédő számára az emberi közösségek felszámolása, a népesség kitelepítése legalább olyan fontos, mint a háború törékeny ökoszisztémára gyakorolt káros hatásai. A második világháború óta kitört fegyveres konfliktusok halálos áldozatainak több mint 80%-a civil volt. A napjainkban dúló háborúk miatt ma körülbelül 18 millió menekült van világon, további 24 milliót pedig saját országán belül kényszerítettek lakóhelye elhagyására. Az ENSZ Humanitárius Ügyeket Koordináló Hivatala szerint utóbbiak 80%-a nő és gyermek. A háború a családok felbomlásához, az oktatás összeomlásához, valamint a civil lakosság helyzetének pszichológiai és szociális elviselhetetlenségéhez vezet.

Az 1991-es Öböl-háború, a gazdasági szankciók, valamint Szaddam Husszein elnyomása következtében Irakban ma hozzávetőleg 5 millió menekültől, és további 1 millió lakóhelye elhagyására kényszerített személyről (kurdok, Ma'had mocsári arabok) tudunk.

Szárazföldi invázió esetén a polgári áldozatok számát 30 és 40.000 közöttire becsülik. A legvesélyeztetettebb népcsoport a kurd és a síita.

A FENNTARTHATÓSÁG ELUTASÍTÁSÁNAK ÖRDÖGI KÖRE

Számos elemző tart attól, hogy az Irak elleni katonai

beavatkozás további veszélyforrásokat teremt: megbontja a régió egyensúlyát, precedenst teremt az egyoldalú beavatkozásra, és teret enged a bosszúvágytól fűtött erőszaknak. Az egyik elképzelés szerint Irak újból megtámadja Izraelt (mint az első Öböl-háború idején), Izrael pedig válaszlépéseket tesz (legrosszabb esetben atombombát vet be). Ami a háború utáni rendezést illeti, Irak könnyen három részre szakadhat: egy síta, egy szunnita és egy kurd fennhatóság alatt lévő területre. Törökország már korábban kifejezte, katonai lépéshez folyamodik, amennyiben Észak-Irakban kikiáltják a független kurd államot. Irán hasonlóképpen szívesen fogadná, ha véget vethetne az iráni szunnita ellenzéki mozgalom iraki támogatásának. Jordánia szintén kifejezésre juttatta, hogy nem riad vissza fegyveres erő alkalmazásától, amennyiben nagyszámú iraki menekült kívánna átkelni a határon.

A konfliktus elmélyülésének és kiszélesedésének veszélye igenis reális ebben az állig felfegyverzett régióban. A Föld Barátai kampányt indított a nemzetközi jog, az emberi jogok, és a környezet tiszteltben tartása, valamint a fenntartható fejlődés érdekében. Bolygónk jövője a nemzetközi jog elfogadásán és tiszteletben tartásán múlik. Az Egyesült Államok részéről tapasztalt egyoldalúság ezzel teljesen ellentétes irányba mutat, mely könnyen más országok számára is precedens értékű lehet. Az Irak elleni háború új lendületet adhat a fundamentalista és terrorista szervezetek anyagi és létszámbéli növekedéséhez, a bosszú és az erőszak ördögi körébe taszítva az egész világot. Ilyen körülmények között a fenntartható fejlődésnek a szegénység elleni küzdelemben, a gyermekkori elhalálozások csökkentésében, az olajfüggőség megszüntetésében és a vízhiány enyhítésében játszott szerepe szükségszerűen csorbát szenved.

VÉGKÖVETKEZTETÉS

Nem tudjuk pontosan megmondani, hogy az Irak elleni esetleges katonai fellépésnek milyen hatásai lesznek a természetes környezetre, vagy az itt élő emberekre. Véleményünk szerint azonban a konfliktus következményei várhatóan igen súlyosak lesznek. Nem arra a kérdésre igyekeztünk választ adni, hogy jogos-e Irak megtámadása. Az igazságos háború egyértelmű ismérve, hogy több pozitív hatása van, mint negatív. Ezért, mivel demokráciában élünk, jogunk van, hogy követeljük: választott vezetőink mérlegeljék a háború kockázatait és káros következményeit, hozzák nyilvánosságra a rendelkezésükre álló bizonyítékokat, és tegyék világossá, miért kell vállalnunk a háború kockázatát. A fentiekben felsorolt bizonyítékok alapján a Föld Barátai véleménye szerint az Irak elleni háború nem megalapozott. Az amerikai a brit vagy a háborút támogató többi kormány vajon eddig miért nem reagált ezekre az egyértelmű bizonyítékokra?

E rövid tájékoztatót Duncan McLaren, Roger Higman és Ian Willmore, a Föld Barátai Anglia, Wales és Észak-Írország munkatársai készítették.

2003. február 13.

A tanulmány angol nyelvű eredeti változata és az irodalomjegyzék:

http://www.foe.co.uk/resource/briefings/war_iraq.pdf

KÖRNYEZET

Tibori Szabó Zoltán:

A halottak elköltöznek az arany útjából

Az ortodox egyház beleegyezett a kitelepítésekbe

forrás:<http://www.nol.hu/Default.asp?DocCollID=100939&DocID=92800#92800>

Hatalmas felháborodást váltott ki az erdélyi Verespatak mellett fekvő Szarvaspatak faluban a helyi ortodox pap bejelentése, miszerint egyháza beleegyezett a tervezett aranybánya útjában álló falu három temetőjének felszámolásába és Abrudbányára történő áttelepítésébe. Avram Sicoe ortodox lelkész a vasárnapi misén ismertette híveivel előljárója, Andrei Andreicut gyulafehérvári ortodox érsek február 21-i keltezésű, a Rosia Montana Gold Corporationnak (RMGC) címzett levelének tartalmát. Eszerint az érsek elfogadta a kanadai-román bányavállalat javaslatát, és a beleegyezését adta a falu három temetőjének az abrudbányai temetőbe történő mihamarabbi "átköltöztetésére". A szertartás után a lelkészt az egyik asszony megkérdezte: hova temetik el őt hozzátartozói, ha elköltözik az élők világából? Az ortodox pap válasza szerint Szarvaspatakon csakis abban az esetben temethetik el, ha családja írásban beleegyezik abba, hogy sírja fölött nemsokára derítő létesüljön. A falubeliek sorában az elhangzottak nagy felháborodást keltenek. Kifogásolták, hogy a Román Ortodox Egyház megkérdezésük nélkül döntött egy olyan fontos kérdésben, amely életüket és őseik nyugvóhelyét teszi kockára. Egyesek azonnal kijelentették: halottjaikat semmiképpen nem költöztet-hetik el, s ok maguk sem hajlandók a települést elhagyni.

A vasárnapi szertartáson történeteket a verespataki aranybánya projektjét, illetve az ezt érintő települések felszámolását ellenző helyi Alburnus Maior civilszervezet közleményben ismertette a nyilvánossággal. Stephanie Roth, a szervezet aktivistája a Népszabadságnak kedden elmondta: a gyulafehérvári ortodox érsek döntése tulajdonképpen nem csupán a három helyi temető sorsát érinti. Ezzel az ortodox egyház beleegyezett abba, hogy Szarvaspatak mintegy 300 - jórészt mezőgazdaságból élő - lakosát is kitelepítsék. Sőt, a levél Verespatak és az ott lévő két ortodox templom és három ortodox temető sorsát is eldöntötte. (Verespatakon összesen hét temető van, ezek közül három ortodox, négyben pedig az erdélyi történelmi egyházak hívei pi-hennek.) A temetőket részben a Fehérkő (Piatra Alba) nevű helyre, részben pedig az abrudbányai temetőbe telepítik majd ki, a meglévő templomokat pedig a felépítendő "Újverespatakon",

illetve a Verespatak és Bucsony (Bucium) között fekvő Ompolykiszfaludon (Micesti) építik majd fel. Természetesen az RMGC pénzén, hiszen az egyház és az aranybánya egyezsége szerint valamennyi költség a kanadai-román céget terheli.

Stephanie Roth emlékeztetett arra, hogy tavaly október 24-én a magyar történelmi egyházak képviselői Verespatakon találkoztak az RMGC vezetőivel. Miután meghallgatták a cég terveit, közös közleményben szögezték le: a projekt veszélyezteteti híveik jövőjét, környezetét és történelmi-kulturális örökségét. A magyar egyházak úgy vélték, hogy a bemutatott tervek nem tartalmaznak megnyugtató garanciákat a várható környezeti károsítások kivédésére, és azt szorgalmazták, hogy a terv megvalósításáról az egész térség lakossága referendum során nyilvánítson véleményt. Az ortodox egyház képviselői már akkor sem jelentek meg, mintegy jelezve, hogy külön úton kívánnak haladni. Tény viszont, hogy a térség utóbbi évtizedekben történt etnikai arányváltozásai nyomán, mind Verespatakon, mind pedig Szarvaspatakon az ortodox egyház hívei vannak ma többségben.

Az Alburnus Maior szerint az ortodox egyházi beleegyezés rendkívül súlyos gesztus. Hiszen a majdani bánya Verespatak megsemmisítésével létesülne, egyik hatalmas derítője pedig éppen Szarvaspatak helyén terülne el.

Remus Onisor lelkész, a gyulafehérvári ortodox érsekség tanácsosa a Népszabadság kérdésére kedden elismerte: Andrei Andreicut érsek valójában beleegyezett az aranybánya terveibe. "Ez azonban csupán egy elvi beleegyezés volt. Az érsekség és a cég jogászai jelenleg a megegyezés jogi és anyagi részét dolgozzák ki, s miután ezzel elkészülnek, a részletek is ismertté válnak" - mondta. Onisor atya hozzátette: a sírokat egyenként telepítenék át a térségből, s a cég valamennyi költséget állna. Arra a kérdés-re, hogy a terv valóra váltása esetén a sírköveket is átszállítanák, az érseki tanácsos kifejtette: hegyi vidékről van szó, ahol nemigen vannak sírkövek. Hozzátette: az új helyen a sírokat fából faragott ortodox fejfákkal je-lölnék meg. A helyiek viszont - aranybányászok és bányatulajdonosok utódai - pontosan tudják: a vidéken két évezrede folyik az aranybányászat, s a lakosság eléggé tehetős volt ahhoz, hogy halottjainak sírját sírkövekkel jelölje meg.

Horia Ciugudean régész, a gyulafehérvári történelmi múzeum igazgatója a Népszabadságnak nyilatkozva hangsúlyozta: a temetők átköltötése rengeteg jogi és erkölcsi kérdést vet fel, ezért megvalósítása semmiképpen nem könnyű. Úgy vélte, egy ilyen akciónak - a régészeti előírások mellett - rendkívül szigorú jogi normáknak kell Romániában is megfelelnie.

A verespataki projekt Romániában fontos belpolitikai kérdéssé vált. Miután homályos háttérű tranzakciók nyomán egy kanadai-román vegyes vállalat az egész térségre koncessziót szerzett, előállt a tervekkel. Annak érdekében, hogy a Verespatak alatti mintegy 300 tonna aranyat és 1600 tonna ezüstöt - Európa legnagyobb nemesfémkincsét - kibányássza négy településről mintegy 900 családot kíván kitelepíteni. A lakosoknak kezdetben azt ígérték, hogy a közeli hegyeken új házakat építenek számukra, később azonban a pénzügyi kártérítés mellett döntöttek. Mivel a projekt az Európában egyedülálló római kori és középkori bányajáratokat is megsemmisítené, együtt olyan régészeti kincsekkel, amelyeket fel sem tártak, és a rendkívül veszélyes ciános technológia nehezen bomló és óriási mennyiségű vegyületei révén súlyosan károsítaná a környezetet, tavaly novemberben a világ minden tájáról csaknem 600 történész és régész intézett felhívást a román kormányhoz a projekt leállítására érdekében. Tavaly decemberben a szélsőséges Nagy-Románia Párt nyújtott be Verespatak ügyében ún. egyszerű bizalmatlansági indítványt a román parlamentben. A párt ellenezte a lakosság kitelepítését, a környezet tönkretételét és a robbantásos és ciános aranybányászat jövőhagyását. Az indítványt a képviselőház 2002. december 10-én elutasította.

A kormányon lévő Szociáldemokrata Párt képviselői

mellett, az indítvány elutasítására szavaztak a liberális, a demokrata képviselők, sőt, az RMDSZ honatyái is.

December 13-án a Román Hírszerző Szolgálat (SRI) arra figyelmeztette a bukaresti törvényhozást, hogy a Verespatakon tervezett aranybánya megnyitása ellen tiltakozók mögött Magyarország áll. A SRI szerint "a különféle tiltakozó csoportok tevékenységét Budapesten hangolják össze", s ezt az bizonyítja, hogy a december 5-i bukaresti Greenpeace-tüntetés résztvevőinek zöme Magyarország felé hagyta el Romániát. A titkosszolgálat szerint a Greenpeace is külföldi érdekek szolgálatában áll, mégpedig azon társaságok bérence, amelyek az RMGC kiütésében érdekelték, illetve abban, hogy maguk hozzák fel a verespataki arany- és ezüstércet.

Március 4-én a Román Akadémia rendkívüli ülésén vitatta meg Verespatak helyzetét, az ottani aranybányászati terveket és azok várható következményeit. A tudósok felkérték a kormányt, az ország parlamentjét és a többi érintett intézményt, hogy az RMGC tervének valóra váltását akadályozzák meg. A kormány már október végén, Petru Lificiu román környezetvédelmi miniszter verespataki látogatásakor közölte álláspontját, miszerint a végső döntést a parlamentnek kell meghoznia. Aztán november végén maga Adrian Nastase román kormányfő pontosított gyulafehérvári látogatásakor. Közölte: a kormány feltételekkel fogja jóváhagyni a verespataki aranybánya-tervet. A parlament a decemberi indítványon kívül nem foglalkozott a kérdéssel. A decemberi voks azonban egyértelművé tette: a halottaknak el kell költözniük az arany útjából.

Verespatak-Kolozsvár, 2003 március

Csányi József:

A parlafüirtési hisztéria ellentmondásai I.

A médiából áradó parlafüirtési hisztéria készített arra, hogy én is állást foglaljak a témában. "Tépjük ki tövestől, kaszáljuk" hirdetik az illetékesek. Sok hibát találtam és féloldalasnak ítéltam az alapkonceptiót. A döntéshozók, álszakértők vagy nem ismerik, vagy nem merik ismerni a teljes igazságot. A média közömbösségéről nem is beszélve! Társadalmi vakságot, közéleti nem-meremséget, intézményesített struccpolitikát találtam. (...) Az alábbi anyag média nyilatkozatok, szakfolyóiratok anyagainak gyűjteménye, 1997-től, plusz saját elemzés.

Ha a Tüdőgondozó Intézet és más orvosi rendelők falán, a pollen naptárat elolvasom, (mint egy vadnyugati körözési plakáton, - wanted !) ben-nem az alábbi gondolat merül fel: Van egy rang-sor a bűnösökről, az "allergén" növényekről. A parlafü

vezeti a listát, ezt a növényt tartják a főbűnösnek. Utána szorosan a nyomában az üröm, csalán, tölgy, mogyoró barka, platán, hárs, nyír, füvek, virágok, macskaszőr, por, gabona és faatkák stb.... ezekre is "allergiásak" vagyunk.

A lista csak egyre bővül, lassan már a csavarhúzó színére is allergiás valaki.

Ha a parlagfüvet oly nagy elánnal akarják a hivatalos szervek kiirtani (csekély hatékonysággal), akkor kérdezem, a többi növény és allergén irtására mikor kerül sor? Hisz ezek is "bűnösök". Akkor ne csak a főbűnöst irtsák, a következetesség megköveteli, hogy a kisebb bűnösök is felkerüljenek az üldözöttek listájára. (A törvény a kamiontolvajt is és a biciklitolvajt is bünteti.) Esetleg a kevesebb számú allergiát okozók egéruvat kapnak? A kisebb arányúság már nem elég ok? Ezek a betegek prűszköljenek tovább? Pedig milyen jó lenne, ha eltűnne a parlagfű, a csalán, a mogyoró, az üröm, a hársfa, a nyírfa, a genetikailag átalakított macskáknak nem lenne szőre, stb. Végre nem prűszkölhnénk, nyugodtan szívhatnánk a benzingőzös sivatagi levegőt. Jaj, de szép is lenne!

Talán a természet összefogott, hogy egyre erősebb intenzitással allergiát, betegségeket okozzon nekünk? Nincs itt valami ellentmondás? Ezek szerint váltjuk le a természetet, - a hivatalos logikát folytatva -, irtsuk ki a környezetünkéből az allergéneket? Kopaszra nyírt macska a jó macska? Az atkákra mikroszkopikus hajtóvadászatot szervezzünk? Tiltsuk be a szelet, mert ő a pollen-szállító?

Véleményem szerint, mi emberek válunk folyamatosan alkalmatlanná a természet kihívásaira. Saját tevékenységünkkel, a természet törvényeibe való durva beavatkozással. Az ember és tevékenysége az igazi kakukktojás. A természet "allergiát" okozó elemeit nem tudjuk kiirtani. Ha erre törekszünk önmagunkat csapjuk be. Nekünk kell újra alkalmassá válni a természet kihívásaira. Újra vissza kell nyernünk életerőnket, amit saját magunk pusztítottunk. Ez közhelynek hangzik, de más kiút nincs. Ökológiai értékrend váltás kell, de azonnal. Nagyon kemény, szívós munkával. Akkor az allergia visszakerülne az alap, 1-2%-os szintre. Minden más rövidtávú félmegoldás.

A természetet nem lehet leváltani!

Az igazi bűnösök a parlagfű mögött bújnak! Amit megeszünk, megiszunk, belélegzünk (szervezetünk építői), agyonmanipuláltak, természetidegenek, vegyszerezettek, mérgezetek a gátlástalan emberi tevékenység által. Olyan nagy mennyiségben kapjuk nap mint nap, hogy a védekező képességünk képtelen egészségkárosodás nélkül ezeket a felgyorsult behatásokat követni. Immunrendszerünk reakciója felborul, kóros túlérzékenység lép fel. Olyan elhárító rendszerünk nincs, amely azonnal lokálisan jelezné a bajt. Ezért a hosszú idő óta

felgyülemlett káros hatások összegződnek és túlérzékenységet hoznak létre. Ekkor jön a parlagfű és csapata, lakmuspapírként. Allergiás tünetek jelzik a felborult állapotot.

A parlagfű felszámolása a nagy területi kiterjedése és szaporasága miatt szinte lehetetlen. Több száz kilométerről is képes a szél szárnyán eljutni bárhová. Több évig megőrzi csírázó képességét.

Egy növény 8 milliárd pollent termel. Becslések szerint térségünkben 300 ezer hektár érintett. (Dr.Tóth Ádám szerint 6 millió hektár). A telített területeken, hektáronként milliós a töszám. Ez ép ésszel felfoghatatlan mennyiség! Ez ellen harcolni neveltséges, szélmalomharc, falra hányt borsó. Talán mást kellene inkább "kiirtani".

Néhány elgondolkodtató adat

(Mindenhol az ember természetidegen ökológiátlansága érhető tetten!)

Dr. Major Tamás egyetemi tanár:

Az ózonréteg megvékonyodásával a növények gén és fehérje szerkezete megváltozik, átalakul a pollenek antigenitása. Az emberi nyálkahártya idegenként ismeri fel.

Dr. Farkas Ildikó aerobiológus:

A pollenre rakódott kéndioxid (kipufogógáz, stb. szétmarja a pollen burkát, agresszívabbá válik és olyan új reakciók indulnak be, amelyekre az immunrendszer kórosan reagál.

Európai Unió szakanyagból:

Az ózon és a nitrogén oxidok károsítják a nyálkahártyát, csökkentik a csillószőrök aktivitását, ezáltal a bejutó részecskék (por, pollenek) hosszabban időznek a légutakban.

A gyors allergia növekedésért felelősek a környezeti hatások, a lakóhely minősége, az étkezési szokások, a megváltozott ipari, kémiai környezet. Felelős a városi légszennyezés, a járművek kipufogó gázai, a vegyi kombinátok, az erőművek, az ipari létesítmények füst kibocsátása. Gerjesztő tényező még az iparilag feldolgozott ételek szaporodása, a vegyileg és genetikailag manipulált táplálék, a tartósítószeres, szintetikus adalékanyagok, stb... a stresszes életmód (lelki mérge), az anyatejes táplálás hiánya csecsemőkorban, genetikai tényezők, természeti diszharmónia. Nyugati típusú civilizációkban több az allergia és az asztma.

Az ÁNTSZ szakanyagból:

A levegő szennyezettessége jelentősen indikálja a városi ember pollen-érzékenységét, a szennyezett levegőjű területeken a gyermekek egészségkárosodását. A felnőttek idült megbetegedéseinek gyakorisága 3-4-szerese a nem szennyezett területeken élőkének.

Csík László vegyész-mérnök:

Az intenzív növénytermesztés miatt a nyomelemek eltűntek a talajból. Nem adunk időt a talajnak, hogy regenerálódjon. Az ilyen talajban természet-tett növénybe nem jutnak ezen immunrendszert építő fontos elemek. Így a táplálékláncból hiányozni fognak.

folyt. köv.

MÉDIA

Környezetvédelem a televízióban

Az alábbiakban közöljük a Védegyletnek a "Gaia" és "A kölcsönkapott Föld" című televíziós műsorok megszüntetése kapcsán Magyar Bálintnak és Kőrödi Máriának megfogalmazott nyílt levelét.

Tisztelt Miniszter Asszony! Tisztelt Miniszter úr!

Mint talán már hallottak róla, a Magyar Televízió 2003. március 13.-án megszüntette két környezetvédelmi műsorát, a Gaiát és A kölcsönkapott Földet. Az okok a szokásosak: nincs elég pénz. Ezt a mostani esetben azért találjuk különösen szomorúnak, mert az MTV két olyan műsorától kellene búcsút vennünk, melyek egyszerre tartoznak a színvonalasabbak és az olcsóbbak közé. Mindkét műsor fontos és egyértelműen pótolhatatlan szerepet tölt be a környezetvédelem, a környezeti tudatosságra nevelés ügyében. Úgy gondoljuk - és bizonyára egyetértenek velünk - hogy hazánk jelenleg nem áll olyan jól e téren, hogy veszni hagyhatnánk a környezeti nevelés két ilyen fontos segítőtjét. Azért fordulunk Önökhöz, mert elsősorban az Önök területein fejtette ki Gaia és A kölcsönkapott Föld jótékony hatását. A két műsor videón rögzített részei számos iskolában jelentenek pótolhatatlan segítséget a környezeti nevelés mikéntjében bizony gyakran tanácstalan pedagógusoknak. Nagy felelőtlenség, nagy kár

volna őket magukra hagyni. Arra kérjük Önöket, hogy biztosítsák a szükséges összeget a minisztériumaik keretéből. Biztosak vagyunk abban, hogy ha Önök és a Magyar Televízió összefognak, mindhárom félnek az ügy fontosságát nézve csak nevetségesen csekély összeggel kéne e két műsor további működéséhez hozzájárulni. A mai magyar kulturális életben a televízió hatalmas jelentőséggel bír. Ezért egyszerűen megengedhetetlenek tartjuk, hogy a környezetvédelem, a környezeti nevelés ügye (legalább) a közszolgálati csatornán ne legyen képviselve. Ha ez mégis megtörténne, az nem csak a Magyar Televízió szégyene lenne, hanem mind az illetékes minisztériumoké, mind minden, ezt szó nélkül tudomásul vevő, felelős, zöld gondolkodású emberé is. Hisszük, hogy mindenki annyira felelős a környezetéért, (jelen esetben e két műsor fennmaradásáért,) amennyi eszköze, lehetősége van annak jobbítására, segítségére. Mivel Önök rendelkeznek a segítségnyújtáshoz elegendő pénz fölött, Önökhöz fordultunk.

Aktív segítségüket, együttműködésüket előre is köszönjük.

NÉPSZAVAZÁS

Plakátok a fővárosban

forrás: BRFK Kommunikációs Osztály

2003. április 1-jén több kerületi rendőrkapitányság ügyeletére állampolgári bejelentés érkezett, mely szerint a főváros különböző pontjain olyan plakátok láthatóak, melyek tiltott önkényuralmi jelképeket is ábrázolnak. A kiragasztott plakátokon fellelhető volt egy civil szervezet neve, melynek belvárosi bérelt irodájában tartottak házkutatást a Budapesti Rendőrfőkapitányság V. Kerületi Rendőrkapitánysága munkatársai. A házkutatás során nagyobb mennyiségben foglaltak le korábban elkészített, önkényuralmi jelképeket is ábrázoló plakátokat, továbbá 4 személyt előállítottak a kerületi rendőrkapitányságra. Egy személyt - aki a jelenleg rendelkezésre álló adatok szerint a plakátokat terjesztette - gyanúsítottként hallgattak ki önkényuralmi jelképek használata vétsége elkövetése alapos gyanúja miatt.

Kommentár

Dr. Gaudi-Nagy Tamás ügyvéd - Európa jogi szakjogász az EU ellenes plakátok 2003. április 1-én történt elkobzásával kapcsolatban.

A fenti eset egy újabb vérlázító példája annak, hogy a hatalom milyen rendőrállami módszerekkel és természetesen ezúttal is alaptalanul igyekszik eltiporni a másként gondolkodókat, most éppen az EU csatlakozásról másként gondolkodókat!

A cél egyértelműen az, hogy az aktivisták saját pénzéből előállított több százezer példány EU csatlakozás elleni plakátot a kampány véghajtásában "kivonják" a forgalomból és ezáltal a választási kampányban végképp elhallgattassák a csatlakozással szemben ellenvéleményt megfogalmazó, állami támogatás nélkül saját zsebből működő civil erőket.

A Btk. vonatkozó része egyértelműsíti az eljárás alaptalanságát és jogellenességét:

Önkényuralmi jelképek használata 269/B. §

(1) Aki horogkeresztet, SS-jelvényt, nyilaskeresztet, sarló-kalapácsot, ötágú vöröscsillagot vagy ezeket ábrázoló jelképet

a) terjeszt;

b) nagy nyilvánosság előtt használ;

c) közszemlére tesz;

ha súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg, vétséget követ el, és pénzbüntetéssel büntetendő.

(2) Nem büntethető az (1) bekezdésben meghatározott cselekmény miatt, aki azt ismeretterjesztő, oktatási, tudományos, művészeti célból vagy a történelem, illetve a jelenkor eseményeiről szóló tájékoztatás céljából követi el.

(3) Az (1)-(2) bekezdés rendelkezései az államok hatályban lévő hivatalos jelképeire nem vonatkoznak.

A Btk kommentár így ír erről:

A jelkép valamely eszmének, személynek, vagy eseménynek jelvényvel, vagy képpel való megjelölése, melynek az a rendeltetése, hogy a jel és a megjelölt eszmék, személyek, vagy események közös vonásaik révén egymással kapcsolatba hozhatók legyenek. A jelképek megjelenéséhez, észleléséhez éppen ezért mindig valamilyen tudati, érzelmi kapcsolat fűződik. A Btk. 269/B. § (1) bekezdése részletesen felsorolja azon jelképeket, melyek a hatalom erőszakos megragadásához, diktatórikus fenntartásához kapcsolódó eszmékhez és eseményekhez fűződnek. A bűncselekmény elkövetési magatartásai a horog-kereszt, SS jelvény, nyilaskereszt, sarló- kalapács, ötágú vörös csillag, vagy ezeket ábrázoló jelképek terjesztése nagy nyilvánosság előtti használata, illetve közszemlére tétele. Az önkényuralmi jelkép terjesztésén olyan nyilvános közlést kell érteni, ami a tiltott jelképeket megtestesítő

jelvényeknek, vagy azok más hordozóinak árusítását, szétküldését, kézbesítését, kölcsönzését, szétosztását és nyilvánosság előtti bemutatását jelenti. Az ilyen módon való terjesztés célja a törvényben rögzített jelképeknek minél szélesebb körben történő megismertetése.

A Btk. 269/B. § (1) bekezdés b) pontja szerinti nagy nyilvánosság előtti használaton a mindenki számára azonnal feltűnő viselést, vagy valamely termék forgalmazása során, a terméken történő jelzésszerű feltüntetést értendő. Ez egyben azt is jelenti, hogy a jelképeket egyszeri ránézéssel meg nem állapítható számú személy észlelheti. A nagy nyilvánosság fogalmára vonatkozó korábbi szakaszokhoz fűzött magyarázatok e helyütt is irányadók. A közszemlére tételt a törvényben meghatározott jelképek nyilvános helyen történő elhelyezésével lehet megvalósítani. Ennek révén válnak a jelképek minden korlátozás nélkül többek számára hozzáférhetővé. Ezen magatartással az az elkövető szándéka, hogy a tilalmazott jelkép és a hozzá kapcsolódó eszme minél nagyobb körben elterjedjen. (GNT megj: erről itt szó sincs!) Az önkényuralmi jelképek használatának vétségét szintén csak akkor lehet megállapítani, ha az elkövetési magatartások révén súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg. (GNT megj: erről itt szó sincs!)

A Btk. 269/B. § (2) bekezdése rögzíti e cselekmény vonatkozásában a büntethetőséget kizáró okokat. Ennek megfelelően nem büntethető az, aki az (1) bekezdésben rögzített cselekményeket ismeretterjesztő, oktatási, tudományos, művészeti célból, vagy a történelem, illetve a jelenkor eseményeiről szóló tájékoztatás céljából követi el. Ennek oka, hogy a történelmi tényeket mindenki a valóságnak megfelelően ismerhesse meg, és a tényszerű, hasznos, a közművelődéshez elengedhetetlen információk minél szélesebb rétegekhez jussanak el. (GNT megj.: jelen esetben éppen erről van szó, a múltbeli diktatúrák, szabadságot fenyegető rezsimek hatásos és megdöbbentő bemutatása figyelemfelhívásként szolgál arra, hogy a jelenkor aktuális eseménye kapcsán (EU csatlakozási népszavazás) felelősen kell eljárjanak a választópolgárok, okuljanak a korábbi történelmi zsákutcákból!)

Az önkényuralmi jelkép használata nem valósul meg, ha az egyébként tiltott jelvény (jelkép) közszemlére tétele a történelem, vagy a jelenkor eseményeiről szóló előadással összefüggésben tájékoztatás céljából történik: az előadás szakmai színvonala büntetőjogi szempontból közömbös. (BH1997. 165.)

Megítélésem szerint az eset miatt a lehető leg szélesebb körű tiltakozó- és sajtókampányt kellene indítani itthon és külföldön pedig elsősorban az EU tagállamokban, illetve tagjelölt államokban. Romano Prodit is meg lehetne célozni egy SZMM, mint érintett által jegyzett levéllel, amelyben közölni kellene vele, hogy - ha eddig esetleg még nem tűnt volna fel neki - az EU által

a tagjelöltekkel szemben 1993-ban megfogalmazott koppenhágai kritériumoknak Magyarország végképp nem felel meg (többek között stabil demokratikus jogállam), ezért szakítsák meg vele a felvétellel kapcsolatos folyamatot.

Üdvözlettel:

Dr. Gaudi-Nagy Tamás ügyvéd Európa jogi szakjogász

Iroda: H-1095 Budapest, Gabona u. 10. II. em. 1.

Tel: (36-1) 216-3088, Tel/fax: (36-1) 216-2261,

mobil: (36) 20-916-5230

E-mail: drgaudi@drgaudi.hu www.drgaudi.hu

Beleözödlünk?

forrás: Global lista

Küldte: Kincsesné Salca Mária

Ezzel a címmel adtak ki füzetet a zöldek az EU-ról. Igaz, ezt óvatosan, kérdésként tették fel. "A neoliberais globalizáció... felerősíti és világméretben elterjeszti a kapitalizmus belső problémáit. ... az eddig korlátok közé szorított piaci hibák az állami és erkölcsi szabályozás egyidejű visszaszorulásával jelentősebbé válnak." Az EU kialakulása során először az áruk, majd a tőke, a személyek, végül a szolgáltatások "szabad áramlását" hozták létre. 2002-ben bevezették 12 államban a közös pénzt, az eurót, - ettől kezdve egy állam sem tudja megvédeni gazdaságát, elkezdtek piacósítani a hírközlést, a postát, és már az egészségügyet, az oktatást és a vízszolgáltatást is. A hatékonyság, a haszonmaximálás a cél, de ez ellentmond a fenntarthatóságnak - ezen a véges földgolyón. Meddig tartható fenn az az állapot, amelyben a külföldi olcsó áru beözönlik, a hazai termelés megszűnik, az emberek utcára kerülnek? Kezdetben független jóléti államok alkottak közös gazdasági piacot. Mára az EU-ban minden szociális és környezeti érvet háttérbe szorítanak a kereskedelmi-gazdasági érdekek. Ez az EU már nem az az EU... A jóléti állam elsoványodott, nő a munkanélküliség, romlanak a munkakörülmények, csökken a szabadidő és a bérek, nőnek az egyenlőtlenlések. Az EU-ban káros jelenség az

is, hogy egy sor iparágban csak néhány óriásvállalat uralja a piacot, ezért nincs verseny, a munkahelyek embertelenné, bürokratikusá váltak, a társadalmi kontroll beszűkült, a közösségek, családok szétesnek, az államok a tőke uralma alá kerültek. Mindent igyekeznek központilag szabályozni, óriási a bürokrácia, a brüsszeli vízfej vet árnyékot a helyi közösségek demokráciájára. A nagy távolság és az átláthatatlan joganyag lehetetlenné teszi a kis közösségek érdekérvényesítését, beleértve a gazdasági és a társadalmi-ökológiai érdekérvényesítést. A fenntarthatóság eléréséhez az EU-ban tapasztalható folyamatokkal szemben a helyi gazdaságok erősítése, a kisvállalkozások, a helyi kezdeményezések támogatása, a közösségek rombolása helyett azok megerősítése, döntéshozatalban való részvétele, a lokalizáció és a decentralizáció lenne szükséges. A globalizáció hátrányai az EU-n kívül még fokozottabban érezhetők, mert az EU az érdekeit főleg a fejlődő országok rovására érvényesíti. Az EU-nak és lakosságának erkölcsi kötelessége lenne fellépni a globális problémák megoldásáért, de ezt csak részben teszi meg. A szabad piac az EU-ban már hit kérdése, - "mi meg papolhatunk a fenntarthatóságról!"

A Védegylet és az Energia Klub anyagából

KÖNYVISMERTETŐ

R. Várkonyi Ágnes és Kósa László (Szerk.)

Európa híres kertje

Történeti ökológia tanulmányok Magyarországról

"Milyen tapasztalatokat gyűjtött a természetről a Kárpát-medencében az egymást váltó generációk hosszú sora? Hogyan használta és hasznosította, alakította és őrizte környezetét? Hogyan vészelte át a lakosság a természeti változásokat, védte ki a katasztrófákat és építette be világképébe élményeit? Vajon a Kárpátok kagylójában élők nemzedékei, a különböző nemzetek fiai hogyan és mennyiben sajátították el a természettel való együttélés közös nyelvét?" E kérdéseket teszik fel a szóban forgó izgalmas tanulmánykötet szerkesztői bevezető írásukban, és a könyv 12 további tanulmánya nagyjából ezekre keresi a választ. A teljesség igénye fel sem merülhetett egy ilyen kötet összeállításánál (már csak azért sem, mert a történeti ökológia tudománya alig egy-két évtizedes múlttra tekinthet csupán vissza, és az ökológiai szemlélet korábban csak viszonylag ritkán jellemezte a történeti kutatásokat, különösen hazánkban), a tanulmányok inkább egy-egy részkerdést járnak körül. Milyen természetvédő intézkedéseket találunk a székely falutörvényekben? Mi jellemezte az erdőgazdálkodást a XVIII. századi Magyarországon? Hogyan született meg a természetvédelem hazánkban? A szerzők többsége Magyarországra fókuszál, de némelyikük vizsgálódásának középpontjában egész Európa áll.

Hasonlóan, a tanulmányok zöme az újkor történeseit veszi górcső alá, egy-kettő akad, amelyik a középkorról szól. A könyv kiválóan alkalmas arra, hogy múlt-tunkra az iskolai történelemkönyvekben megszo-kottól (a hatalom és az érte folytatott harc krónikája) eltérő nézőpontból (természet és em-ber kapcsolatának krónikája) vessünk egy pillantást.

Takács-Sánta András

(Orpheusz Könyvkiadó 1993, 282 oldal)

A könyv valószínűleg már nem kapható, könyvtárakban, antikváriumokban érdemes keresni.

Ez a könyvismertető eredetileg a zoldirodalom@zpk.hu levelezőlistán jelent meg. A lista célja, hogy a legtöbbször kis példányszámban megjelenő, magyar nyelvű, környezetvédelmi témájú könyvek, folyóiratok és egyéb kiadványok szélesebb körben ismertté váljanak. A listára bárki feliratkozhat, ehhez csupán annyit kell tennie, hogy küld egy levelet a vedegyletiroda@zpk.hu címre.

TÖRTÉNETEK

Oroszlánok

Két oroszlán készült összemérni, hogy melyikük tudja nagyobb ordítással megrettenteni az élőlényeket.

Az első óriásira tátott szájjal valóban nagyot ordított. A másik ugyanakkorát.

- Akkor most ki nyert? - kérdezte az első.
- Én még csak ásítottam - mondta a második.
- Az a felsőház módszere -- jegyezte meg az első.

György Ottília

Gaia sajtószemle <http://www.etk.hu/gaia> ■ Kiadja az Egyetemes Létezés Természetvédelmi Egyesület (ETK) ■ Alapította: György Lajos (Piros) gyorgy@koki.hu ■ Összeállította: Bukta Csaba polgári szolgálatos gaiaszerk@zpk.hu ■ Hálózati terjesztés: Fidrich Róbert (Fidusz) fidusz@zpk.hu, <https://www.zpk.hu/mailman/listinfo/gaiakuld> ■ Az Egyesület elnöke: Móra Veronika move@okotars.hu ■ A szemle megjelenését támogatta a Környezetvédelmi Minisztérium KAC és az Ökotárs Alapítvány ■ ISSN 1419-1776 ■ Az ETK és a szerkesztőség postacíme: 1054 Budapest, Vadász utca 29. ■ A szerkesztő a beküldött anyagokat esetleg tömöríti, a fölösleges idegen szavakat magyarra fordítja. A hozzászólások terjedelme nem múlhatja felül az eredeti írást. ■ Mindenkit szeretettel várunk kedd esténként 18 és 20 óra között összejöveteleinken, a Bp. V. Vadász utca 29. alatt.